

Üniversiteler Arası Mezuniyet Notları Eşitsizliğinin Belirlenmesi*

The inequality of students' graduation grade point average among universities

Meltem Acar Güvendir¹, Yeşim Özer Özkan²

¹Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı, Edirne;

²Gaziantep Üniversitesi Gaziantep Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı, Gaziantep

Özet

Bu çalışmanın amacı, üç farklı üniversiteden alınan mezuniyet notlarını ham ve standart puanlar bazında karşılaştırarak aralarındaki ilişkileri belirlemektir. Araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Üç üniversiteden elde edilen öğrenci notları öncelikle bölümler bazında gruplandırılmış, gruplar bazında notlar Z ve T puanlarına dönüştürülerek standartlaştırılma işlemleri yapılmıştır. Elde edilen ham ve standart puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu üç farklı üniversitenin eğitim fakültelerinden mezun olmuş toplam 692 öğrenci oluşturmaktadır. A üniversitesinden 202, B üniversitesinden 328, C üniversitesinden ise 162 öğrenci bulunmaktadır. Verilerin analizinde üç farklı üniversiteden elde edilen puanların öncelikle betimsel istatistik değerlerine yer verilmiştir. Ardından üç farklı üniversiteden alınan mezuniyet puanlarını karşılaştırabilmek için puanlar standart puanlara dönüştürülmüştür. Üç üniversiteden alınan aynı mezuniyet notuna sahip öğrencilerin standartlaştırılma işlemi sonucunda elde edilen puanları karşılaştırıldığında, bölüm ortalaması düşük olan üniversiteden mezun olan öğrencinin aynı ham puana sahip olmasına rağmen karşılaştırılan diğer öğrencilerden daha yüksek standart puana sahip olduğu görülmüştür. Diğer bir anlatımla ham puan dikkate alınarak yapılan değerlendirmelerde genel ortalaması düşük üniversitelerden gelen öğrencilerin haksızlığa uğradığı söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Ham puan, merkezi yerleştirme, mezuniyet notu eşitsizliği, öğrenci başarısı, standart puan, standartlaştırma.

Abstract

This study aims to compare and find a relation among the raw graduation grade point average (GPA) scores and standard scores of students from three different universities. This research is a descriptive survey model. The GPA scores were initially categorized according to students' majors and then standardized by converting into Z and T scores. Finally, the raw and standard scores were compared. The research group included 692 participants who graduated from faculty of education of three different universities. University A included 202, university B included 328, and university C included 162 students. During the initial data analysis, the descriptive statistical values of the GPA scores were provided. Subsequently, the raw GPA scores were converted into standard scores in order to make a comparison among the three universities. The study results showed that three students who graduate from different universities may have the same raw GPA scores. However, when these scores are converted into standard scores, the student who graduated from the department that has the lowest GPA mean is actually the most successful one. In other words, considering only the raw GPA score creates an unfair situation for the students who graduate from universities that have low GPA means.

Keywords: Central placements, inequality of graduation GPAs, raw score, standard score, standardization, student achievement.

Öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde, hedeflere ulaşma düzeyinin saptanmasında ve eğitim politikalarına yön vermede testlerin önemi giderek artmaktadır. Ölçme araçlarının temel işlevi, bireyin be-

lirli sayıda ve belirli tekniklere dayalı olarak seçilmiş test maddelerine (uyarıcılara) verdikleri cevaplara göre, ölçülen özelliği bakımından psikolojik boyut üzerindeki konumunu belirlemektir (Tezbaşaran, 1996, s. 4). Eğitim ve psikolojide yaygın

İletişim / Correspondence:

Yrd. Doç. Dr. Yeşim Özer Özkan
Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bil.
Böl., Eğitimde Ölçme ve Değer. AD,
Şehitkamil, Gaziantep
e-mail: yozer80@gmail.com

Yükseköğretim Dergisi 2014;4(2):110-116. © 2014 Deomed

Geliş tarihi / Received: Aralık / December 27, 2013; Kabul tarihi / Accepted: Ekim / October 16, 2014

*Bu çalışma 5-7 Eylül 2013 tarihleri arasında Eskişehir'de düzenlenen 22. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Çevrimiçi erişim / Online available at: www.yuksekogretim.org • doi:10.2399/yod.14.009 • Karekod / QR code:

olarak kullanılan testler, psikolojik yapıların anlaşılması, teşhis edilmesi ve diğer yapılarla ilişkilerinin ortaya çıkarılmasını sağlarken, öğrenciler hakkında eğitim kararlarının verilmesi, öğrenme zorluklarının teşhisi, öğrenci başarısının saptanması, seçme ve yerleştirme gibi çeşitli amaçlar için kullanılmaktadır (Baykul, 2000). Testlerin amaçlarından biri olan seçme ve yerleştirme işleminde birey ya kabul edilir ya da reddedilir. Bu duruma örnek olarak, kimi devlet kurumlarının personel alımı için açtığı sınavlar, üniversitelerdeki yüksek lisans sınavları veya bir şirketin eleman alımı için açtığı sınavlar verilebilir. Eğitimde ölçmenin önemi, eğitimin teorik bir bilim olma gayretlerinin yanında, verilecek kararlara dayanaklar sağlamanın aranmalıdır (Turgut ve Baykul, 2011).

Ölçme sonuçlarının bir ölçütle karşılaştırılarak yapılan değerlendirme işleminin hatasız veya az hatalı olması, değerlendirmede kullanılan ölçümlerin değerlendirme maksadı ile ilgili ve o maksat için yeterli olmasını aynı zamanda da uygun bir ölçüt seçilmesini gerektirir. Değerlendirmenin dayandığı ölçümler ne denli az hatalı ise değerlendirme de en az o denli hatalı olur. Bu nedenle temelde ölçme işleminin doğru olarak yapılması gerekir (Tekin, 2004, s. 40).

Eğitimde ve psikolojide bir yapıyı ya da özelliği ölçmede veya testlerin geliştirilmesinde ve değerlendirilmesinde iki ölçme kuramı geliştirilmiştir. Bunlar Madde Tepki Kuramı (MTK) ve Klasik Test Kuramıdır (KTK). Psikolojik ölçme tarihinin başlangıcından itibaren test geliştirme, analiz ve psikolojik ölçümlerin puanlanması yaygın olarak kullanılan kuram KTK'dir. Günümüzde KTK yaygın olarak kullanılıyor olmakla birlikte, MTK de giderek daha popüler olmaya ve tercih edilmeye başlanmıştır (Reise, Ainsworth ve Haviland, 2005). MTK'de bireyin belli bir grup madde üzerindeki performansının onun yeteneğiyle ilişkisi olduğu kabul edilmektedir ve yetenek maddelerden ve gruptan bağımsız kestirilmektedir. Bu nedenle MTK ile kestirilen yetenek, gruplardaki bireylerin performanslarının doğrudan karşılaştırılabilirliği imkanı verir. KTK'de ise puan, öğrencinin maddelerden almış olduğu puanın toplanmasıyla elde edilmektedir ve bu değer ham puan olarak ifade edilmektedir. Bu puan doğrudan karşılaştırılabilirliğine sahip değildir. Ayrıca test veya ölçüm işlemi sonucu davranışların basit sayılarını gösteren ham puanlar her zaman faydalı bilgi sağlamazlar (Murphy ve Davidshofer, 1991, s. 51). Türkiye'de öğrenciler hakkında önemli kararların alındığı mezuniyet notları ham puan üzerinden hesaplanmaktadır.

İki farklı testten elde edilen puanların karşılaştırılabilir olması için öncelikle testlerin ortalama ve standart sapmalarının, puan dağılımlarının farklı olmaması gerekir. İki farklı testten elde edilen puanlar ancak aynı birimler kullanılarak ölçülmüşse karşılaştırma yapmak anlamlıdır (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2011). Aksi durumda ham puanları daha aydınlatıcı ölçütlere dönüştürmek veya tekrar ifade etmek ge-

reklidir (Murphy ve Davidshofer, 1991, s. 51). Bu durumda iki farklı testten elde edilen puanları karşılaştırabilmek için standart puanlar kullanılır. Bu puanlar, ham puanları ortak bir paydaya başka bir ifade ile ortak bir ölçüğe dönüştürürler.

Standart puanların amacı, puanların karşılaştırılabilir yapılmasıdır. Böylece, herhangi bir bireyin puanı, aynı standart sapma ve ortalamada benzer bir ölçüğe yerleştirilebilmektedir (Lomax, 2001, s. 68). Veriler, aritmetik ortalaması 0 ve standart sapması 1 olacak şekilde dönüştürülebilir. Böyle bir durumda daha önceki dağılıma benzer; fakat onunla aynı olmayan aritmetik ortalaması 0 ve standart sapması 1 olan yeni bir dağılım elde edilir. Bu yeni dağılıma standart normal dağılım denir. Bu dağılım ve standart puanlar istatistiksel işlemlerde ve karşılaştırmalarda büyük kolaylıklar sağladığından önemli bir yere sahiptirler (Baykul, 1999).

Flanagan ve Caltabiano (2004) standart puanları bir örnek ile açıklamaya çalışmışlardır. Onlara göre ortalaması 100 olan bir ölçekten, öğrencinin elde etmiş olduğu standart puan 100'ün altında ise ortalamasının altında, 100'ün üzerinde ise ortalamasının üzerinde bir puana sahip olduğu kabul edilecektir. Benzer şekilde Logsdon (2013), standart puanların norm temelli değerlendirmelerde bir öğrencinin testteki performansı ile onunla aynı yaşta olan diğer öğrencinin performansının karşılaştırılmasında kullanılabilirliğini belirtir. Standart puanlar, bir öğrencinin puanının ortalamasının altında veya üzerinde olup olmadığını, aynı grup içindeki diğer bireylerle karşılaştırarak, belirlemede kullanılabilir.

Bu basit puan dönüşümü, kişinin puanını değiştirmez sadece farklı birimlerle ifade eder. Bilgi olarak sadece ham puanların bilgisini değil testteki soruların sayısını da dikkate alır. Ayrıca kişinin puanlarını ham puandan daha bilgilendirici ve açıklayıcı birimlerle ifade eder. Doğrusal puan dönüşümü, alan puan dönüşümleri, ölçek puanlarını eşitleme ve farklı testlerin puanlarını eşitleme olmak üzere puan dönüşümleri mevcuttur. Bu puan dönüşümlerinden en çok bilineni doğrusal puan dönüşümlerinden Z puanıdır (Murphy ve Davidshofer, 1991, s. 53). Z puanı, özellikle eğitim ve psikolojideki karşılaştırmalarda çok sık kullanılır (Baykul, 1999; Tekin, 2004). Z puanı, bir puanın ortalama puandan çıkarılması ve standart sapmaya bölünmesi ile elde edilir (Cherry, 2013; Johnson, 1980; Ravid, 1994). Z puanı, -3 ve +3 değerleri arasında ölçeklenmiştir (Walsh ve Betz, 1990, s. 44).

Bir X değerindeki bir ham puana karşılık gelen Z puanı şu şekildedir:

$$Z = \frac{X - \bar{X}}{S}$$

Dağılımlara ait ham puanlar bu eşitlik aracılığıyla standart puanlara dönüştürüldüğünde, standart birimlere sahip bir öl-

çekte ifade edildiğinden, farklı ölçme sonuçlarının birbiriyle karşılaştırılması olanaklı olur. Farklı iki bireye ait ölçme sonuçları veya aynı bireye ait farklı ölçme sonuçlarının birbiriyle karşılaştırılması için aynı ortalama ve standart sapmaya sahip olması gereklidir (Atılğan, Kan ve Doğan, 2009, s. 438).

Z puanları sıfır, negatif ve kesirli değerler alabildiği için yorumlama ve karşılaştırma kolaylığı sağlaması açısından T puanını dönüştürülebilir. T puanı, Z puanının standart puanlara dönüştürülmesinde en yaygın kullanılan yöntemlerdendir. Ham puandan elde edilen Z puanları T puanına çevrilir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2011; Ravid, 1994).

T puanı normalize edilmiş standart bir grubu ifade etmektedir (Thorndike ve Hagen, 1961, s. 141). T puanı aşağıdaki şekli alan, Z'nin basit bir dönüşümüdür (Murphy ve Davidsofer, 1991, s. 54).

$$T_{\text{puan}} = (Z_{\text{puan}} * 10) + 50$$

Türkiye'deki alanyazında, farklı testlerden elde edilen puanların standart puanlara dönüştürülerek yorumlandığı birçok çalışma mevcuttur (Baştürk, 2007; Bahar, 2011; Çivitçi, 2005; Kaya ve Siyez, 2008; Korkmaz, Yeşil ve Aydın, 2009). Bahar (2011) tarafından yapılan bir çalışmada Anadolu meslek liselelerinde öğrenim gören öğrencilerin 2002 Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS) ve 2006 Öğrenci Seçme Sınavı-1 (ÖSS-1) puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin 2002 OKS standart puanları ve aynı öğrencilerin 2006 ÖSS-1 standart puanları yüzdeliğe dönüştürülerek aralarındaki fark ve ilişki düzeyleri incelenmiştir.

Korkmaz, Yeşil ve Aydın (2009), öğretmen adaylarının zeka profillerine ilişkin öz algılarını ve bölümlerin öğrenci kabulünde kullandıkları puan türünün zeka alanları ile ilişkisini belirlemişlerdir. Burada kullanmış oldukları çoklu zekâ öz algı ölçeğinin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları ham puanları standart puanlara dönüştürerek yorumlar yapmışlardır.

Kaya ve Siyez (2008), farklı sosyoekonomik statülerdeki ilköğretim öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, her sınıf düzeyinde öğrencilerin yaşam doyumu ölçeğinden elde ettikleri ham puanları standart Z puanlarına dönüştürerek, her bir öğrencinin bir standart sevilmeme puanını elde ederek yorumlarda bulunmuşlardır.

Baştürk (2007), Kamu Personeli Seçme Sınavı'na (KPSS) hazırlanan öğrencilerin sınav kaygı düzeylerini incelediği çalışmada, öğrencilerin sınav kaygı düzeylerini sınav kaygı ölçeği ile belirlemiştir. Elde ettiği verileri öğrencilerin cinsiyetini ve okul türlerini de dikkate alarak T puanına dönüştürerek sınav kaygı düzeylerini belirlemiştir.

Çivitçi (2005), akılcı duygusal eğitimin ilköğretim öğrencilerinin mantıkdışı inanç, sürekli kaygı ve mantıklı karar verme düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla öğrencilerin üç ayrı ölçekten almış oldukları ham puanları T puanına çevirmiş ve bu şekilde yorumlar yapmıştır.

Bu çalışmaların yanı sıra Baykal (2011) ve Umay (2004), Yükseköğretime Geçiş Sistemi ile ilgili birtakım önerilerde bulunmuşlardır. Baykal (2011), Yükseköğretime Geçiş ve Lisans Yerleştirme Sınavı için puanlama önerilerinde bulunduğu çalışmada, seçme sınavlarında uygulanan ham puan, düzeltilmiş puan, standart puan, ortaöğretim başarı puanı, ağırlıklı ortaöğretim puanı (AOBP) konusunda gözlenen yetersizliklere değinmiştir. Umay (2004), yükseköğretime öğrenci yerleştirmede, öğrencilerin ÖSS puanlarına ortaöğretim başarı puanlarının katılmasında, standart puanların öneminden bahsederek, farklı okullarda, farklı ortamlarda verilen başarı notunun aynı ölçüğe çevrilerek, ÖSS puanlarına katılabilmesi için standart puana çevrilmesi gerektiğini vurgulamış ve mevcut sistemde kullanılmakta olan ortaöğretim başarı puanı (OBP) ve AOBP'ye yer vermiştir.

Yurtdışındaki alanyazında da standart puanlar ile ilgili çalışmalar yapılmıştır (Flanagan ve Caltabiano, 2004; Osborne ve Davis, 1978; Pankratz, Morrison ve Plante, 2004; Pettitt, 2010; Vance, Kitson ve Singer, 1985).

Vance, Kitson ve Singer (1985) ile Pankratz, Morrison ve Plante (2004) çalışmalarında soyadı resim kelime testinden elde edilen standart puanların arasındaki ilişkileri ve farkları belirlemeye çalışmışlardır.

Osborne ve Davis (1978), çalışmalarında Wechsler Hafıza Ölçeği alt testleri için standart puanlara değinmişlerdir. Wechsler Hafıza Ölçeğinin dört alt testindeki yaşa göre düzeltilmiş standart puanlarının hesaplamalarında kullanılabilecek bir denklemi elde etmişlerdir.

Pettitt (2010), çalışmada Z puanı ile ayrıntılı bilgilere yer vermiştir. Güç ve durum testlerini Z puanı ile değerlendirmede karşılaşılan, bilinen güçlükler ve bunlardan kaçınma yollarına değinmiştir. Flanagan ve Caltabiano (2004) ise test sonuçlarını anlamak ve kullanmak için rehber olabilecek bir çalışma yapmıştır. Çalışmada test puanları ve standart puanlar üzerinde durmuştur.

Türkiye'de ve yurtdışında yapılan çalışmalara bakıldığında farklı testlerden elde edilen puanların karşılaştırılabilir olması amacıyla ham puanların standart puanlara dönüştürüldüğü ve buna göre yorumların yapıldığı görülmektedir. Ancak merkezi yerleştirmelerin esas olduğu durumlarda, Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP), lisansüstü eğitim, öğretim elemanı kadrolarına başvurularda farklı üniversiteler-

den mezun olmuş iki öğrenci için karşılaştırma veya kıyaslama yaparken ve hangisinin daha başarılı olduğuna karar verirken, sadece mezuniyet derecesinin göz önüne alınması, bireylerin gerçek başarılarını göstermede yetersiz olduğu düşünülmektedir. Ağırlıklı not ortalamalarını dikkate alan değerlendirme sisteminde farklı üniversitelerden gelen öğrencilerin puanları eşitlenmediği için kendileri için hayati öneme sahip fırsatları kaçırdıkları görülmektedir. Bir öğrencinin farklı bir üniversitedeki diğer öğrencilere göre gerçek başarısı, öğrencilerin mezuniyet notlarının karşılaştırılabilir notlara dönüştürülerek daha sağlıklı bir şekilde belirlenebilmektedir. Ancak bu konu ile ilgili alanyazında herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda farklı üniversitelerden mezun olan öğrencilerin not ortalamalarının standart bir puana dönüştürülmesi ve yapılan başvurularda öğrenciler arasındaki eşitliğin sağlanması gerektiğinden hareketle böyle bir çalışmanın yapılması gerekli görülmüştür. Bu durumda üç farklı üniversiteden alınan mezuniyet notlarını ham ve standart puanlar bazında karşılaştırarak aralarındaki ilişkileri belirleyebilmek çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Türü

Bu çalışmada, üç farklı üniversiteden mezun olan öğrencilerin mezuniyet not ortalamalarının karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Araştırmada var olan durum ortaya konmaya çalışıldığından bu çalışma tarama türünde bir çalışmadır. Judd, Smith ve Kidder'a (1991) göre tarama modellerinde, araştırmacı neden-sonuç durumunu belirlemekten çok belli bir özelliğe sahip olma durumunun dağılımını belirlemeyi amaçlar.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu üç farklı üniversitenin eğitim fakültelerinin sınıf ve Türkçe öğretmenliği programlarından mezun olmuş toplam 692 öğrenci oluşturmaktadır. A üniversitesinden 197, B üniversitesinden 328, C üniversitesinden ise 162 öğrenci bulunmaktadır. Çalışma grubuna iki öğretmenlik programının seçilme nedeni bu programların üç üniversitede de ortak olmasıdır. Çalışma grubundaki öğrencilerin öğretmenlik programına göre dağılımları Tablo 1'de sunulmuştur.

Verilerin Toplanması

Verilerin elde edilmesi için çalışma grubunda bulunan üniversitelerin eğitim fakültelerinin öğrenci işleri ile gerekli yazışmalar yapılarak izin alınmış, veriler bu birimler aracılığıyla temin edilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubundaki öğrencilerin programlar bazında dağılımı

Üniversite	Program	Öğrenci sayısı
A	Sınıf öğretmenliği	175
B		186
C		61
A	Türkçe öğretmenliği	27
B		142
C		101
Toplam		692

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde üç farklı üniversiteden elde edilen puanların öncelikle betimsel istatistik değerlerine yer verilmiştir. Ardından üç farklı üniversiteden alınan mezuniyet puanlarını karşılaştırabilmek için puanlar standart puanlara dönüştürülmüştür. Elde edilen standart puanlar ve ham puanlar karşılaştırılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde üç farklı üniversiteden alınan mezuniyet notlarını ham ve standart puanlar bazında karşılaştırarak aralarındaki ilişkileri belirlemeye yönelik elde edilen bulgulara ve bunlara dayalı yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 2'de üç farklı üniversiteden öğretmenlik programlarına göre elde edilen mezuniyet notlarına ilişkin betimsel istatistikler sunulmuştur.

Tablo 2'de yer alan betimsel istatistikler incelendiğinde, sınıf öğretmenliği programında A üniversitesinin mezuniyet not ortalamasının en yüksek olduğu bunu B ve C üniversitelerinin takip ettiği görülmektedir. Üç farklı üniversiteye ilişkin Türkçe eğitimi bölümlerindeki öğrencilerin mezuniyet not ortalamaları karşılaştırıldığında A üniversitesinin mezuniyet not ortalamasının en yüksek olduğu bunu sırasıyla C ve B üniversitelerinin takip ettiği belirlenmiştir.

Tablo 3'te üç üniversitenin Sınıf Öğretmenliği Programı ve Türkçe Eğitimi Bölümü ortalamaları, öğrencilerin mezuni-

Tablo 2. Mezuniyet notlarına ilişkin betimsel istatistikler

Üniversite	Program	N	En düşük	En yüksek	̄	S
A	Sınıf öğretmenliği	175	2.51	3.80	3.11	.26
B		186	2.00	3.55	2.98	.28
C		61	2.27	3.40	2.87	.27
A	Türkçe öğretmenliği	27	2.68	3.73	3.11	.32
B		142	2.11	3.39	2.61	.25
C		101	1.78	3.76	2.82	.31

yet notu ortalamaları (ham puan) ve bu notların standart puanlara dönüştürülmüş biçimleri (Z ve T puanı) gösterilmektedir. Üç farklı üniversitenin öğrenci mezuniyet notlarının birbiri ile karşılaştırılabilmesi için ham puanlar (mezuniyet notları) bölüm ortalama ve standart sapması göz önünde bulundurularak standart puanlara (Z ve T puanı) dönüştürülmüştür.

Üç üniversiteden alınan aynı mezuniyet notunun standartlaştırılma işlemi sonucunda elde edilen puanları karşılaştırıldığında, bölüm ortalaması düşük olan üniversiteden mezun olan öğrencinin aynı ham puana sahip olmalarına rağmen karşılaştırılan diğer öğrencilerden daha yüksek standart puana sahip olduğu görülmüştür. Diğer bir anlatımla ham puan dikkate alınarak yapılan değerlendirmelerde, genel ortalaması düşük üniversitelerden gelen öğrencilerin yapılan karşılaştırmalarda aleyhine bir durum ortaya çıktığı söylenebilir.

Aynı ham puana sahip Türkçe Eğitimi bölümü öğrencilerinin standart puanları karşılaştırıldığında mezuniyet not ortalaması en yüksek üniversitedeki öğrencinin standart puanının en düşük olduğu görülmektedir. Diğer bir anlatımla aynı ham puana sahip öğrencilerin başarı puanları karşılaştırılabilir puanlara dönüştürüldüğünde standart puanların eşit olmadığı görülmektedir. Ayrıca aynı ham puana sahip genel ortalaması yüksek bir üniversiteden gelen öğrencinin başarı puanı açısından genel ortalaması düşük üniversitelerden gelen öğrenciye göre standart puanının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Öğrencilerin yükseköğretimdeki başarılarına karşılık elde ettikleri mezuniyet notları, onların iş hayatına girişlerinde ve bir üst öğrenime devamlarında belirleyici olabilmektedir. Merkezi yerleştirmelerin esas olduğu durumlarda farklı üniversitelerden mezun olan iki öğrencinin hangisinin daha başarılı olduğuna karar verirken, ham puan üzerinden belirlenen mezuniyet notlarının temel alınması öğrencilerin gerçek başarılarını yansıtmamaktadır.

Ham puanı dikkate alınarak yapılan değerlendirmelerde farklı üniversitelerden gelen öğrencilerin puanları karşılaştırılabilir notlara dönüştürülmemesi öğrenciler arasında haksız bir rekabete yol açmaktadır. Öğrenciler arasındaki bu puan eşitsizliği ortalama ve standart sapma dikkate alınarak hesaplanan standart puanlarla görülebilmektedir.

Bir öğrencinin farklı bir üniversitedeki diğer öğrencilere göre gerçek başarısı, öğrencilerin mezuniyet notlarının karşılaştırılabilir notlara (Z ve T puanlarına) dönüştürülebilmesi ile daha sağlıklı bir şekilde belirlenebilmektedir. Bu doğrultuda farklı üniversitelerden mezun olan öğrencilerin mezuniyet not ortalamalarının standart bir puana dönüştürülmesi ve yapılan başvurulara öğrenciler arasındaki eşitliğin sağlanması gerektiğinden hareketle çalışmanın amacı, üç farklı üniversiteden alınan mezuniyet notlarını ham ve standart puanlar bazında karşılaştırarak aralarındaki ilişkileri belirlemektir.

Bu doğrultuda çalışmada üç farklı üniversiteden mezun olan öğrencilerin mezuniyet notları arasındaki eşitsizlik standart puanlar ile belirlenmeye çalışılmıştır. Üç üniversiteden elde edilen öğrenci notları öncelikle bölümler bazında gruplandırılmış, gruplar bazında notlar Z ve T puanlarına dönüştürülerek standartlaştırılma işlemleri yapılmıştır. Elde edilen ham ve standart puanlar karşılaştırılmıştır. Üç üniversiteden alınan aynı mezuniyet notuna sahip öğrencilerin standartlaştırılma işlemi sonucunda elde edilen puanları karşılaştırıldığında, bölüm ortalaması düşük olan üniversiteden mezun olan öğrencinin aynı ham puana sahip olmalarına rağmen karşılaştırılan diğer öğrencilerden daha yüksek standart puana sahip olduğu görülmüştür. Diğer bir anlatımla ham puan dikkate alınarak yapılan değerlendirmelerde genel ortalaması düşük üniversitelerden gelen öğrencilerin haksızlığa uğradığı söylenebilir. Bu konuda benzer şekilde Umay (2004) ÖSS'ye yönelik olarak öğrencilerin ortaöğretimden elde etmiş oldukları mezuniyet notlarının standart puanlara dönüştürülerek önceki yıllarda OBP daha sonraki yıllarda ise AOBP esas alınarak bu puanların ÖSS puanına dâhil edildiğine vurgu yapmıştır. Ancak sürece bakıldığında AOBP'nin ÖSS puanına

■ **Tablo 3.** Programlar bazında mezuniyet notlarının standart puan karşılaştırması

Üniversite	Program	Ortalama	Standart sapma	Ham puan	Z puanı	T puanın elde edilmesi	T puanı
A	Sınıf öğretmenliği	3.11	.26	3.30	.73	$TA=(10*.73)+50$	57.31
B		2.98	.28	3.30	1.14	$TA=(10*1.14)+50$	61.43
C		2.87	.27	3.30	1.59	$TA=(10*1.59)+50$	65.93
A	Türkçe öğretmenliği	3.11	.32	3.00	-.34	$TA=(10*-.34)+50$	46.56
B		2.61	-.25	3.00	1.56	$TA=(10*1.54)+50$	65.60
C		2.82	.31	3.00	.58	$TA=(10*.58)+50$	55.81

dâhil edilmesi 1999–2002, 2003–2009 ve 2010–2011 yıllarında farklı şekillerde ele alınmıştır. Bu durumda Baykal (2011) ile Kurt ve Gür'ün (2012) de belirttiği gibi ortaöğretim düzeyinde kullanılan AOBP'nin ÖSS puanına dâhil edilmesi bir takım sıkıntıları da beraberinde getirmiştir. Sonuç itibarıyla, AOBP, okullar arasındaki eşitsizliği bir anlamda yeniden gündeme getirmiş, bireysel başarıdan çok okul başarısını ön plana çıkarmış ve aynı zamanda okullar arasındaki fark daha da büyümüştür. Günümüze bakıldığında artık AOBP'nin yerine okullar arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırmak adına sadece OBP'nin kullanılacağına yönelik kararın Danıştay tarafından onaylandığı görülmektedir (Habertürk, 2013). Bu durumda da mevcut düzenin aksine ortaöğretim kurumları arasında bir fark olmayacak okulların başarıları göz ardı edilecek ve bir anlamda eskisi gibi başarılı okullarda okuyan öğrenciler öğrenimlerinin son yıllarında başarıları düşük olan okullara geçiş yapacaklardır.

Üniversite mezuniyet notlarının eşitsizliği konusuna bakıldığında ortaöğretimde yaşanan bu sıkıntıların bir anlamda engellenebilmesi için OBP esas alınabilir. Kurt ve Gür'ün (2012) de belirttiği gibi OBP'de sadece her okulun kendi içinde olmak üzere, öğrencilerin başarı ortalamaları dağılımının ortalama ve standart sapması hesaplanır. Ardından öğrencinin başarı ortalamasından dağılımın ortalaması çıkarılır ve elde edilen fark, dağılımın standart sapmasına bölünür. Elde edilen sonuç 10 ile çarpılır ve bulunan sonuca 50 eklenerek standart bir puan elde edilir. Sonuç itibarıyla öğrenciler üniversiteden mezun olduktan sonra bu öğrenimlerinde elde ettikleri notlarını lisansüstü eğitim, burs ya da ÖYP başvurularında doğrudan kullanacaklardır.

ÖSS puanı yüksek olan üniversitede öğrenim gören bir öğrencinin mezun olduğunda özellikle ÖYP başvurularında ÖSS puanı düşük olan üniversiteden mezun olan öğrencilerden dezavantajlı konumda olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile öğrencinin ÖSS'deki başarıları onun için üniversite sonrasında aleyhine bir durum yaratmaktadır. Bu çalışmada öne sürülen, notların karşılaştırılabilir olması gerektiği görüşünün yanında özellikle ÖYP başvurularında ÖSS puanları da dikkate alınarak değerlendirmeler yapılabilir.

Bu çalışmada üç üniversitenin eğitim fakültesinin sınıf öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği programlarından mezun olan öğrencilerin mezuniyet notları kullanılmıştır. Daha sonra yapılacak olan çalışmalarda eğitim fakültesi içerisindeki diğer öğretmenlik programları da dikkate alınabileceği gibi daha fazla sayıda üniversitenin farklı fakültelerinden mezun olan öğrencilerin mezuniyet notları da karşılaştırılabilir.

Kaynaklar

- Atılğan, H., Kan, A. ve Doğan, N. (2009). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bahar, M. (2011). Anadolu meslek liselerinde 2002 OKS ve 2006 ÖSS-1 puanları arasındaki fark ve ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 675–690.
- Baştürk, R. (2007). Kamu personeli seçme sınavına hazırlanan öğretmen adaylarının sınav kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 163–176.
- Baykal, A. (2011). *Yükseköğretime geçiş ve lisans yerleştirme sınavı için puanlama önerileri*. Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011), 27–29 Mayıs 2011, İstanbul; 3. cilt, bölüm XII, sayfa 1715–1723.
- Baykul, Y. (1999). *İstatistik metodlar ve uygulamalar* (3. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baykul, Y. (2000). *Eğitimde ve psikolojide ölçme*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Büyükköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2011). *Sosyal bilimler için istatistik* (7. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cherry, K. (2013). *What is a Z-score?* 15 Ağustos 2013 tarihinde <<http://learningdisabilities.about.com/od/su/g/standardscore.htm>> adresinden erişildi.
- Çivitçi, A. (2005). Akılcı duygusal eğitimin ilköğretim öğrencilerinin mantıkdışı inanç, sürekli kaygı ve mantıklı karar verme düzeylerine etkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(2), 59–80.
- Flanagan, D. P., and Caltabiano, L. F. (2004). *Test scores: A guide to understanding and using test results*. Bethesda, MD: National Association of School Psychologists.
- Habertürk (2013, Haziran 8). *Danıştay'dan öğrencilere şok!* 8 Haziran 2013 tarihinde <<http://www.haberturk.com/gundem/haber/850879-danistaydan-ogrencilere-sok>> adresinden erişildi.
- Judd, C. M., Smith, E. R., and Kidder, L. H. (1991) *Research methods in social relations* (6th ed.). Fort Worth, TX: Harcourt, Brace, Jovanovich, College Publishers.
- Johnson, R. (1980). *Elementary statistics* (3rd ed). Belmont: Wadsworth Inc.
- Kaya, A. ve Siyez, D. M. (2008). Farklı sosyometrik statülerdeki ilköğretim öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 69–82.
- Korkmaz, Ö., Yeşil, R. ve Aydın, D. (2009). Öğretmen adaylarının çoklu zeka algıları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 221–239.
- Kurt, T. ve Gür, B. S. (2012). Eğitimde eşitsizliğin algoritması: AOBP. *Seta Analiz*, 52, 1–21.
- Logsdon, A. (2013). *Learn about standard scores and what they mean*. 22 Temmuz 2013 tarihinde <<http://learningdisabilities.about.com/od/su/g/standardscore.htm>> adresinden erişildi.
- Lomax, R. G. (2001). *An introduction to statistical concepts for education and behavioral sciences*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Murphy, K. R. and Davidshofer, C. O. (1991). *Psychological testing: Principles and applications*. New Jersey: Prentice Hall.
- Osborne, D. and Davis, L. J. (1978). Standard scores for Wechsler memory scale subtests. *Journal of Clinical Psychology*, 34(1), 115–116.
- Pankratz, M., Morrison, A., and Plante, E. (2004). Difference in standard scores of adults on the peabody picture vocabulary test (revised and third edition). *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47(3), 714–718.

- Pettitt, R. W. (2010). Evaluating strength and conditioning tests with Z scores: Avoiding common pitfalls. *Strength & Conditioning Journal*, 32(5), 100–103.
- Ravid, R. (1994). *Practical statistics for educators* (4th ed.). Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.
- Reise, S. P., Ainsworth, A. T. and Haviland, M. G. (2005). Item response theory. Fundamentals, applications, and promise in psychological research. *Current Directions in Psychological Science*, 14(2), 95–101.
- Tekin, H. (2004). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Tezbaşaran A. A. (1996) *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Thorndike, R. L., and Hagen, E. P. (1961). *Measurement and evaluation in psychology and education*. New York: John Wiley&Sons, Inc.
- Turgut, M. F. ve Baykul, Y. (2011) *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (3. baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Umay, A. (2004). Yükseköğrenime öğrenci seçme: Katsayıyı kaç yapalım? *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 2(8), 92–97.
- Vance, B., Kitson, D., and Singer, M. G. (1985). Relationship between the standard scores of peabody picture vocabulary test revised and wide range achievement test. *Journal of Clinical Psychology*, 41(5), 691–693.
- Walsh, W. B., and Betz, N. E. (1990). *Tests and assessment* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.